

En läsvärd historisk roman

Lilly Johansson, huvudperson i Bosse Johanssons historiska roman, föll för den tyska nationalsocialismen genom folkskollärare Gunnarsons vurm för Knut Hamsun och i förlängningen när hon läste NSDAPs partiprogram. Det var i mitten av 1920-talet och Lilly från Faraborg i Norrbotten hade redan fött sex barn, varav flera dock adopterats bort med de efterföljande orden: Fader okänd.

"Kattmamman" var ett namn en ambivalent beundrare gett henne en gång. Samme man, kallad "Hämnan", dyker då och då upp i Bosse Johanssons debutroman.

Romanen "Kattmamman" tuffar igång kring midsommartid 1941. Tågtransporter med tyska soldater, godkända av Sveriges regering, är på väg genom Sverige för Hitlers krig mot huvudfienden Sovjetunionen. Lilly är intill bristningsgränsen till sig av glädje och vill vinka till sina hjältar som på relativt kort tid ska krossa undermänskorna i öst och skaffa sig livsutrymme för en nationalsocialistisk värld, hoppas hon.

Så har Hitler proklamerat och han kan inte ha fel, enligt Lilly och många av hennes burgna vänner, i ett Norrbotten som per capita toppade listan över tyskvänner eller nazister i Sverige under 1930- och 40-talet.

Epitetet Det röda Norr-

NY BOK

Bosse Johansson

Kattmamman

Bokförlaget Stigfinnaren

botten kan i alla fall inte vara från denna tid, även om de som var politiskt röda i regel var djupt röda. Som till exempel Gunnar Johansson från Gyljen vars politiska skolning skett under fyra år i Leningrad. I romanen är han en revolutionär på motorcykel som organiserar och agiterar och mer eller mindre alltid har hot hängande över sig, från poliser, arbetsköpare eller politiska motståndare.

Det är en hård tid på alla sätt i världen, i Sverige och ner på lokal nivå. Hitler och nazisterna tar land efter land i Västeuropa. Men en av dem som gläds över händelseutvecklingen är Lilly, som är föreståndarinna över Telegraf & Telefonstationen i samhället Brenn, dit hon flyttat från Faraborg. Och med den positionen har hon möjlighet att avlyssna (tjuvlyssna) samtal mellan kreti och pletti, men än mer och viktigare, mellan politiska fiender till Hitler. Det är en möjlighet hon utnyttjar, så ofta det bara går.

Att skriva en historisk roman och genom fiktion levandegöra tid och människor låter sig inte göras bara sådär. Det kan lätt bli stereo-

Ingemar Nilsson har läst Bosse Johanssons roman "Kattmamman".

FOTO: HERMAN ÖBERG

typa karaktärer som ska representera en tid, en grupp eller politisk riktning, men som saknar bitar för att riktigt kännas som människor av kött och blod. Några gånger under läsningen av "Kattmamman" dyker tanken upp.

En bra bit in i romanen får jag känslan att Lillys stålhårt troende på ledaren kanske ska svaja till lite. Operation Barbarossa har kört fast och sonen Per-Gustaf som anslutit till Frivilligkåren i Finland under Vinterkriget meddelas som saknad, troligen död.

Och Sture, en annan son, har på grund av sjukdom (tbc) ansetts för svag för att ställa sina tjänster hos nazismen.

Det är något som skaver; den långt ifrån underdåniga Lilly, som verkligen inte saknar skinn på näsan, är

relativt berörd, men inte på djupet av sönernas livsöden. Så läser jag det i alla fall.

Fanatism är väl ordet, och i det sammanhanget blir fem dödade människor, varav två barn, i attentatet mot Norrskensflamman bara lite spill på vägen mot seger och lyckoriket. Bosse Johansson skildrar utförligt terrorattentatet i mars 1940; planen och genomförandet, och gruppens sammansättning, som bestod av militärer (Lillys favoriter), Luleås stadsfiskal och en journalist från Norrbottens-Kuriren. Händelsen har också skildrats fint och smått suggestivt av författaren Ann-Marie Ljungberg i romanen "Mörker, stanna hos mig" (2009).

"Kattmamman", en historisk roman som har beröringspunkter med vår tid? Tja, visst går det att hitta, nationalism och även dito

av den nazistiska varianten är en realitet i många länder. Även i Sverige – och i Norrbotten. Och med det breder Vi och Dom-tänkan det ut sig i samhället.

Och det börjar alltid med ord och ordval visavi andra människor. Och personer som Lilly Johansson, hon hade en verklig förlaga, finns även i vår tid.

Trots beröringspunkter är "Kattmamman" framför allt den historiska roman den utgör sig för att vara. Och i den relativt historielösa tid vi lever i hoppas jag den får många läsare. För att vara en roman är det inte mycket som är påhittat, utan den emanerar från mörk historisk botten.

Ingemar Nilsson
kulturen@nsd.se